

Utgångspunkter för lokala överenskommelser om nyanländas etablering

Framtagen i samarbete mellan Arbetsförmedlingen, Försäkringskassan, länsstyrelserna, Migrationsverket samt Sveriges Kommuner och Landsting.

Innehåll

Introduktion till metodstödet.....	4
Kapitel 1. Etablering på lika villkor.....	5
Kapitel 2. Mottagning.....	6
Kapitel 3. Etableringsaktiviteter.....	10
Kapitel 4. Försörjning.....	14
Kapitel 5. Övrigt.....	16
Bilaga 1.....	18
Bilaga 2.....	19

Introduktion till metodstödet

Bakgrund

Metodstödet publicerades första gången 2013 mot bakgrund av ett regeringsuppdrag föregående år till Arbetsförmedlingen, Försäkringskassan, Migrationsverket och länsstyrelserna att, i samråd med Sveriges Kommuner och Landsting (SKL), utveckla och förbättra samverkan och samordning i etableringsprocessen för nyanlända.

Metodstödet revideras och följs upp löpande av en partsgemensam arbetsgrupp för att vara aktuellt utifrån ny lagstiftning och andra förändringar. I revideringsarbetet har även representanter från Folkhälsomyndigheten, Myndigheten för delaktighet, Specialpedagogiska skolmyndigheten samt Socialstyrelsen bidragit med sakområdeskunskap.

Vad är en lokal överenskommelse?

En lokal överenskommelse är ett effektivt verktyg för att underlätta och samordna etableringsarbetet. Den lokala överenskommelsen bör arbetas fram i en gemensam process och syftar till att tydliggöra uppdrag, ansvarsfördelning, roller och rutiner mellan Arbetsförmedlingen, kommuner samt andra myndigheter och organisationer, till exempel landsting/regioner, Försäkringskassan och Migrationsverket. Den ska också beskriva hur samverkan kan ske med idéburna organisationer¹ och det lokala näringslivet.

En lokal överenskommelse är också ett strategiskt dokument för hur samverkan kan utvecklas och följas upp. Det kan till exempel handla om mål och visioner för det lokala etableringsarbetet och utvecklad samverkan kring andra målgrupper.

Arbetsförmedlingen ska vara stödande och pådrivande i förhållande till andra berörda parter i arbetet med nyanländas etablering. Det innebär att Arbetsförmedlingen ska vara sammankallande och ta initiativ till att en lokal överenskommelse upprättas. Arbetsförmedlingen ansvarar också för regelbunden uppföljning och revidering av överenskommelsen tillsammans med övriga parter som ingår i den.

Metodstödet syfte och innehåll

Metodstödet ska vägleda de lokala parterna i arbetet med att ta fram lokala överenskommelser som främjar en effektiv etablering på lika villkor.

Metodstödet är uppdelat i kapitel utifrån olika områden i etableringsprocessen. För varje område finns fakta samt rekommendationer från myndigheterna och SKL.

Fakta är baserade på lagar, förordningar, propositioner och styrande dokument. Fakta ska inte ses som fullständiga beskrivningar av regelverk utan syftar till att ge en översiktlig bild av varje område. *Rekommendationer* ger vägledning över vilka områden och frågor som den lokala överenskommelsen bör innehålla.

En mall för hur en lokal överenskommelse kan utformas finns som en bilaga till metodstödet.

Avgränsning för metodstödet

Metodstödet är avgränsat till insatser och frågor som rör nyanlända som omfattas av lagen (2010:197) om etableringsinsatser för vissa nyanlända invandrare. Det står dock lokala parter fritt att utöka den lokala överenskommelsen till att även omfatta andra grupper.

Etablering på lika villkor

Alla parter ska säkerställa att kvinnor och män erbjuds rätt förutsättningar för delaktighet och får tillgång till kvalitativa etableringsinsatser på lika villkor. Det är därför ett prioriterat område att uppmärksamma och utjämna de oönskade skillnader mellan män och kvinnor som idag finns i etableringens olika delar.²

En förutsättning för att nyanlända ska kunna erbjudas insatser på lika villkor är att parterna identifierar de hinder som kan finnas inom respektive verksamhet. Hinder som behöver undanröjas för att uppnå delaktighet på lika villkor kan finnas i exempelvis lokaler, strukturer och i information. Som ett stöd i detta arbete innehåller metodstödet ett särskilt kapitel om etablering på lika villkor.

¹ Regeringen har träffat en överenskommelse med idéburna organisationer och Sveriges Kommuner och Landsting avseende samverkan på integrationsområdet. Överenskommelsen som är en ömsesidig avsiktsförklaring kan användas som vägledning i samverkan inom integrationsområdet med idéburna organisationer. Ytterligare inspiration kring samverkan mellan myndigheter och idéburna organisationer kan hämtas från handboken LOSSA, där 10 goda exempel på samverkan beskrivs.

² Arbetsförmedlingens återrapport - Etablering av vissa nyanlända – statistik kring etableringsuppdraget 2015-05-04

KAPITEL 1.

Etablering på lika villkor

Fakta

Nyanlända personer ska ges likvärdiga möjligheter till en god etablering. Etableringsperioden ska för kvinnor och män innehålla meningsfulla aktiviteter som tar tillvara och utvecklat personens egna resurser genom att främja delaktighet, dialog och egenmakt. Samverkande parter i den lokala överenskommelsen ska gemensamt arbeta för bättre förutsättningar för integration, främjande av hälsa, samt etablering på arbetsmarknaden. I arbetet med att främja en etablering på lika villkor är jämställdhet, hälsa och delaktighet för personer med funktionsnedsättning viktiga förutsättningar.

Alla myndigheter och kommuner ska också motverka diskriminering på grund av etnicitet, religion eller annan trosuppfattning, kön, sexuell läggning, funktionsnedsättning, ålder och könsöverskridande identitet eller uttryck.³

Regeringens mål för jämställdhetspolitiken⁴, funktionshinderspolitiken⁵ och folkhälsopolitiken⁶ ska genomsyra det arbete som myndigheter och kommuner bedriver. Inom ramen för jämställdhetspolitiken finns jämställdhetsintegration som en strategi för att uppnå ett jämställt samhälle. Strategin innebär att det ska finnas ett jämställdhetsperspektiv integrerat i processer och beslut på alla nivåer.⁷ Som stöd för parternas arbete med jämställdhetsintegration finns i en separat bilaga förslag på frågeställningar som kan användas. Se bilaga 2. Som stöd för myndigheter

och kommuners arbete med att tillgängliggöra sin verksamhet för personer med funktionsnedsättning har Myndigheten för delaktighet tagit fram Riktlinjer för tillgänglighet - Riv hindren.⁸

Visste du att:

En betydligt lägre andel kvinnor än män arbetade efter att de lämnat etableringsuppdraget.⁹ En betydligt lägre andel bland deltagare i etableringen har en registrerad nedsatt arbetsförmåga jämfört med övriga inskrivna arbetssökande på Arbetsförmedlingen.¹⁰

Rekommendationer

Den lokala överenskommelsen bör innehålla:

- En gemensam strategi för information, kartläggning, analys, åtgärder och uppföljning av hur etablering kan genomföras på lika villkor för män och kvinnor.
- En strategi för åtgärder som främjar delaktighet och hälsa.

³ 1 kap. 2 § fjärde stycket i regeringsformen (1974:152), se även diskrimineringslagen (2008:567)

⁴ Makt att forma samhället och sitt eget liv – nya mål i jämställdhetspolitiken (prop. 2005/06:155).

⁵ Förordning (2001:526) om de statliga myndigheternas ansvar för genomförande av funktionshinderspolitiken

⁶ <https://www.folkhalsomyndigheten.se/livsvillkor-levnadsvanor/halsa-i-olika-grupper/funktionsnedsattning/politiska-mal/> (hämtat 2016-08-17)

⁷ <http://www.regeringen.se/sb/d/13278> (hämtat 2015-02-05)

⁸ <http://www.mfd.se/publikationer/rapporter/riktlinjer-for-tillganglighet-riv-hindren> (hämtad 2016-07-04)

⁹ Arbetsförmedlingens återrapport - Etablering av vissa nyanlända – statistik kring etableringsuppdraget 2015-05-04

¹⁰ Genomsnittssiffran för deltagare i etableringen är 1,5 %

KAPITEL 2.

Mottagande

Under asyltiden ¹¹

Fakta

Migrationsverket ska genomföra en kartläggning av de asylsökandes utbildnings- och yrkesbakgrund.¹² Migrationsverket ska i lämplig omfattning erbjuda asylsökande sysselsättning, exempelvis i form av svenskundervisning, samhällsinformation och praktik. Myndigheten har i uppdrag att samverka med civilsamhället kring de insatser som erbjuds asylsökande.¹³ Tillsammans med andra aktörer erbjuder Migrationsverket asylsökande en introduktion med information om rättigheter och skyldigheter, det svenska samhället samt lokal information.¹⁴

Landstinget ska, om det inte uppenbart obehövt, erbjuda asylsökande som vistas inom landstingets upptagningsområde en hälsoundersökning.¹⁵

Studieförbunden får statsbidrag för att som en del av sin folkbildande verksamhet ge asylsökande introduktion till svenska språket samt samhällskunskap.¹⁶

Rekommendationer

Den lokala överenskommelsen bör innehålla:

- En beskrivning av parternas medverkan i introduktionen för asylsökande.

Etableringssamtal och upprättande av etableringsplan

Fakta

Vid beslut om uppehållstillstånd

När en person har beviljats uppehållstillstånd och tillhör målgruppen för etableringsinsatser får Arbetsförmedlingen ett meddelande från Migra-

tionsverket och kallar personen till ett första etableringssamtal.¹⁷ I de ärenden där det finns behov av vård- eller stödinsatser till följd av sjukdom, funktionsnedsättning eller annat förhållande kan ett flerpartssamtal initieras av Migrationsverket.

Innehåll etableringssamtal

Etableringssamtalen, som kan vara ett eller flera, ska omfatta en kartläggning av deltagarens familjesituation, hälsa, utbildningsbakgrund, arbetslivserfarenhet samt planering för studier eller arbete. Under etableringssamtalen ska Arbetsförmedlingen informera om etableringsersättning och tilläggsförmåner.

Arbetsförmedlingen ska vid etableringssamtalen ta hänsyn till familjesituation och hälsa, så att deltagaren kan tillgodogöra sig tiden i etableringen på bästa sätt utifrån sina förutsättningar.¹⁸ Samverkan mellan olika myndigheter och aktörer förstärker möjligheterna för att deltagaren ska få det stöd som behövs under etableringstiden. För att Arbetsförmedlingen ska få lämna ut personuppgifter som omfattas av sekretess måste deltagaren ha gett sitt medgivande till Arbetsförmedlingen.¹⁹

Etableringssamtal för personer som bor på anläggningsboende

För de personer som bor på anläggningsboende ska Arbetsförmedlingen genomföra det första etableringssamtalen så snart som möjligt efter beviljat uppehållstillstånd. Detta samtal ska fokusera på behovet av bosättning. Om personen önskar hjälp med bosättning ska ett bosättningsärende upprättas. När en person som bor på anläggningsboende blir kommunmottagen ska beslut om etableringsplan fattas inom en månad.

¹¹ I vårändringsbudgeten (Prop. 2015/2016:99) för 2016 föreslår att Migrationsverkets uppdrag om att erbjuda organiserad sysselsättning under asyltiden ska upphöra 2017.

¹² Prop. 2009/10:60 Nyanlända invandrades arbetsmarknadsetablering – egenansvar med professionellt stöd sid 55-56.

¹³ Migrationsverkets RB för 2016, sid. 3

¹⁴ 4 § Lag (1994:137) om mottagande av asylsökande m.fl.

¹⁵ 7 § Lagen (2008:344) om hälso- och sjukvård åt asylsökande m.fl. samt Socialstyrelsens Föreskrifter (SOSFS 2011:11) och allmänna råd om hälsoundersökning av asylsökande m.fl.

¹⁶ Förordning (2015:521) om statsbidrag till särskilda folkbildningsinsatser för asylsökande och vissa nyanlända invandrare

¹⁷ Förordning (2010:409) om etableringssamtal och etableringsinsatser för vissa nyanlända invandrare

¹⁸ Förordning (2010:409) om etableringssamtal och etableringsinsatser för vissa nyanlända invandrare

¹⁹ kap. 12 offentlighets- och sekretesslag (2009:400)

Personer med uppehållstillstånd som bor kvar på anläggningsboende har rätt att få en etableringsplan inom ett år efter att de första gången folkbokförde sig.²⁰

Etableringssamtal för direktinresta anhöriga, kvotflyktingar och personer i eget boende

Arbetsförmedlingen ska genomföra etableringssamtal så snart som möjligt för direktinresta anhöriga, kvotflyktingar och personer i eget boende som fått uppehållstillstånd.

Arbetsförmedlingen ska upprätta en etableringsplan inom två månader från det första etableringssamtalet för de som har uppehållstillstånd vid inresan till Sverige. För de som har beviljats uppehållstillstånd efter inresan till Sverige ska Arbetsförmedlingen upprätta en etableringsplan senast två månader efter beslut om uppehållstillstånd.²¹

Rekommendationer

Den lokala överenskommelsen bör innehålla:

- Rutiner för hur överföring av information mellan Migrationsverket och Arbetsförmedlingen ska ske vid utskrivning från mottagningsenheten.

Bosättning och andra bostadsfrågor

Fakta

Personer med uppehållstillstånd som bor på Migrationsverkets anläggningsboenden samt kvotflyktingar kan vara aktuella för anvisning till bosättning i en kommun.²² Migrationsverket och Arbetsförmedlingen har ett delat ansvar för att anvisa personer till bosättning i en kommun. Arbetsförmedlingen beslutar om anvisning av de som har rätt till en etableringsplan. Beslut om anvisning får fattas även innan rätten till etableringsplan är klarlagd. Migrationsverket ansvarar för bosättning av kvotflyktingar och de personer som inte har rätt till en etableringsplan²³ samt bosättning av 18–19-åringar som studerar i gymnasieskola och bor på ett anläggningsboende.

För de som bor i anläggningsboende ska etableringssamtalet fokusera på bosättning. Så snart etableringssamtal påbörjats, och personen vill ha hjälp med att hitta ett boende, ska Arbetsförmedlingen anvisa en bosättning i en kommun som har platser kvar inom ramen för sitt kommunal. Arbetsförmedlingen strävar efter att anvisning ska ske till en kommun där personen har goda möjligheter till arbete eller studier. Personen kan endast få ett erbjudande om bosättning.

En kommun är skyldig att, efter anvisning, ta emot nyanlända personer som har beviljats uppehållstillstånd.²⁴ Kommunerna ska planera för bosättning av nyanlända.²⁵ Ansvaret för bostadsförsörjningen innebär att kommunen ska planera och skapa förutsättningar för att alla i kommunen att leva i goda bostäder. I det allmänna planeringsarbetet ska kommunen även beakta mottagandet av nyanlända.²⁶ Kommunens riktlinjer bör bland annat grundas på en analys av bostadsbehovet för särskilda grupper.²⁷

Rekommendationer

Den lokala överenskommelsen bör innehålla:

- Rutiner för de fall någon blir akut bostadslös.
- Information om hur den lokala bostadsmarknadens kösystem eller liknande ser ut.

Praktisk hjälp vid bosättning

Fakta

Bosättning

Kommunerna ansvarar för att, vid behov, se till att nyanlända personer erbjuds praktisk hjälp i samband med att de bosätts i en kommun. Den praktiska hjälpen kan vara att till exempel i samband med mottagande på anvisning hämta personen vid buss/flyg/tåg, visa lägenhet och ge information om tvättstuga, elavtal och hemförsäkring. Behovet av praktisk hjälp varierar, bland annat beroende på om personen är direktinrest, har anhöriga i kommunen, är inflyttad från anläggningsboende eller har ordnat boende själv.

²⁰ Förordningen (2010:409) om etableringssamtal och etableringsinsatser för vissa nyanlända invandrare

²¹ Förordningen (2010:409) om etableringssamtal och etableringsinsatser för vissa nyanlända invandrare

²² 11 § Förordning (2016:39) om mottagande av vissa nyanlända invandrare för bosättning

²³ Övergångsbestämmelser förordning (2016:39) om mottagande av vissa nyanlända invandrare för bosättning

²⁴ 5 § Lagen (2016:38) om mottagande av vissa nyanlända invandrare för bosättning

²⁵ Förordning (2016:39) om mottagande av vissa nyanlända invandrare

²⁶ Prop 2015/16:54 s.17.

²⁷ § Lagen (2000:1383) om kommunernas bostadsförsörjningsansvar.

Uppehållstillståndskort

Migrationsverket utfärdar uppehållstillståndskort (UT-kort) som krävs för att kunna folkbokföra sig hos Skatteverket. De som får uppehållstillstånd innan ankomst till landet får UT-kort inför inresan.²⁸ Vissa kvotflyktingar saknar UT-kort vid ankomst till Sverige. De behöver omgående ansöka om detta vid någon av Migrationsverkets tillståndsenheter för att kunna folkbokföra sig och få ett personnummer. Ersättning för kostnader som uppstår för kommunerna i samband med resa för kvotflyktingar till Migrationsverkets tillståndsenhet kan återsökas hos Migrationsverket.

Folkbokföring, id-kort och bankkort

Migrationsverket ska informera om folkbokföring och personnummer i samband med att personen blir underrättad om sitt uppehållstillstånd. Arbetsförmedlingen ska informera om det vid etableringssamtalet.

Personen har ett eget ansvar att så fort som möjligt besöka ett Servicekontor där Skatteverkets finns representerat för att anmäla flyttning till Sverige (ansöka om personnummer). Vid anmälan om flyttning till Sverige ska personen kunna uppvisa uppehållstillståndskort, pass och eventuella handlingar som styrker familjerelationer som grund för folkbokföring.²⁹ För att få tillgång till de ersättningar och bidrag som personer med etableringsplan kan ha rätt till krävs oftast att personen har ett bankkonto. För att kunna öppna ett bankkonto krävs en giltig legitimation.

För att få tillgång till de ersättningar och bidrag som personer med etableringsplan kan ha rätt till krävs oftast att personen har ett bankkonto eller alternativt en ID-handling för att lösa in avier. För att kunna öppna ett bankkonto för personer som har ett svenskt personnummer krävs en giltig svensk id-handling.

När personen är folkbokförd och mottagit sitt personnummer bör personen så snart så möjligt åter igen besöka något av de 27 Servicekontor som tar emot ansökningar av ID-kort.

Hemutrustningslån

Vissa nyanlända personer kan ansöka om hemutrustningslån från CSN för att utrusta sin bostad. För att göra en ansökan ska den sökande vara 18 år och vända sig till en behörig lånekontaktperson. Arbetsförmedlingen eller kommunen har behöriga lånekontaktpersoner som kan hjälpa till med ansökan om hemutrustningslån.³⁰

Rekommendationer

Den lokala överenskommelsen bör innehålla:

- Information om vad som ingår i den praktiska hjälpen för bosättning.
- Rutiner för stöd till kvotflyktingar som behöver ansöka om UT-kort.
- Rutiner kring folkbokföring och personnummer.
- Rutiner för stöd till nyanlända som vill ansöka om ID-kort eller öppna ett bankkonto.
- En förteckning om vilka som är behöriga lånekontaktpersoner hos respektive organisation.

Hälsoundersökningar

Fakta

Landstinget ska erbjuda alla asylsökande en hälsoundersökning, om det inte är uppenbart obehörligt. Hälsoundersökningen är frivillig. För personer som fått uppehållstillstånd pga. skydd och inte genomfört en hälsoundersökning under asyltiden, anhöriga som fått uppehållstillstånd pga. anknytning, kvotflyktingar samt vissa andra nyanlända har kommunen rätt till ersättning från Migrationsverket för kostnader för hälsoundersökning som har genomförts inom tolv månader från att den nyanlände togs emot i kommunen. Syftet med hälsoundersökningen är att identifiera smitta och eventuellt vårdbehov.³¹ Framgår inte av 7 § eller SOSFS:s 2011:11 att Migrationsverket informerar den enskilde om möjligheten till hälsoundersökning.³²

²⁸ 4 kap. 22 § Utlänningsförordningen (2006:97) samt Migrationsverkets Föreskrifter (MIGRFS 06/2011) om uppehållstillståndskort.

²⁹ Se vidare folkbokföringslagen (1991:481)

³⁰ Förordningen (1990:1361) om lån till hemutrustning för flyktingar och vissa andra utlänningar.

³¹ 2 a § Förordningen (1994:361) om mottagande av asylsökande m.fl

³² Lagen (2008:344) om hälso- och sjukvård åt asylsökande m.fl. 7 § samt Socialstyrelsens Föreskrifter (SOSFS 2011:11) och allmänna råd om hälsoundersökning av asylsökande m.fl.

Hälsoundersökningen ska utmynna i en medicinsk bedömning av eventuellt vårdbehov. Hälsoundersökningen omfattar även samtal om hälsa kan vara påverkad av tidigare traumatiska upplevelser eller personens nuvarande psykosociala situation. Vaccinationsstatus och exponering för smittrisk är andra delar i undersökningen.³³

Rekommendationer

Den lokala överenskommelsen bör innehålla:

- Rutiner för hälsoundersökningar, till exempel information om möjligheten till hälsoundersökning samt anmälningsrutiner.

³³ 5 och 6 §§ lagen (2008:344) om hälso- och sjukvård åt asylsökande m.fl. och 6 och 7 §§ lagen (2013:407) om hälso- och sjukvård, smittskyddslagen (2004:168) samt Socialstyrelsens Föreskrifter (SOSFS 2011:11) och allmänna råd om hälsoundersökning av asylsökande m.fl.

KAPITEL 3.

Etableringsaktiviteter

Etableringsplan

Fakta

Etableringsplanen³⁴ upprättas när en person blivit kommunmottagen, har bosatt sig på egen hand i en kommun eller inom tolv månader från folkbokföringsdatum för de som fortfarande bor i anläggningsboende. Etableringsplanen ska omfatta maximalt 24 månader och minst innehålla sfi, samhällsorientering och aktiviteter för att underlätta och påskynda etablering i arbetslivet. Planen ska i normalfallet omfatta heltidsaktiviteter motsvarande 40 timmar per vecka.

Vid utformning av etableringsplanen ska hänsyn tas till deltagarens familjesituation och hälsa. De som på grund av sjukdom eller funktionsnedsättning inte kan medverka i etableringsplanens aktiviteter motsvarande 25 procent av heltid har inte rätt till en etableringsplan. Arbetsförmedlingen kartlägger deltagarens resurser och behov och gör en bedömning av personens prestationsförmåga.

Aktivitetserna i planen ska utformas utifrån varje persons förutsättningar och syfta till att deltagaren ska komma närmare arbetsmarknaden. Utformandet av etableringsplanen och beslut om aktiviteter görs i samråd med deltagaren genom att tydliga mål och delmål sätts upp. Det ska i etableringsplanen framgå vem som ansvarar för respektive aktivitet. Arbetsförmedlingen ska tillsammans med personen följa upp och utvärdera insatserna i etableringsplanen.

Rekommendationer

Den lokala överenskommelsen bör innehålla:

- Information om vilka insatser som erbjuds lokalt och som kan ingå i en etableringsplan.
- Rutiner för hur samordning av olika aktiviteter i etableringsplanen ska ske.
- En beskrivning av hur parterna samarbetar för att undanröja hinder i syfte att göra insatser och information tillgängliga i ett tidigt skede av etableringsperioden.
- Rutiner om hur deltagarens aktiviteter ska följas upp.

Vuxenutbildning

Kommunal vuxenutbildning

Fakta

Kommunerna ska tillhandahålla kommunal vuxenutbildning på grundläggande nivå, gymnasial nivå och svenska för invandrare. Utgångspunkten är att innehållet ska vara utformat och anpassat efter deltagarens behov och förutsättningar.³⁵

Kommunen ansvarar för att de personer som har rätt till utbildning på grundläggande nivå ska få möjlighet att delta. Kommunen ska aktivt verka för att nå dessa personer och motivera dem att delta i utbildningen.³⁶ Om en elev i utbildning på grundläggande nivå har bristande kunskaper i svenska språket, får utbildningen ges på elevens modersmål eller något annat språk som eleven behärskar. Utbildning som ges på annat språk ska kompletteras med undervisning eller träning i svenska språket.³⁷

³⁴ Lagen (2010:197) om etableringsinsatser för vissa nyanlända invandrare samt Förordningen (2010:409) om etableringssamtal och etableringsinsatser för vissa nyanlända invandrare.

³⁵ 20 kap. 2-3 §§ skollagen (2010:800)

³⁶ 20 kap. 10 § skollagen (2010:800)

³⁷ 20 kap. 12 § skollagen (2010:800)

Utbildning på gymnasial nivå motsvarar den som utbildningen i gymnasieskolan ska ge. Kommunen ska sträva efter att möta den efterfrågan och de behov som finns. Kommunen ska informera om möjligheterna till utbildning och aktivt verka för att vuxna i kommunen deltar i utbildningen.³⁸

Rekommendationer

Den lokala överenskommelsen bör innehålla:

- Information om den kommunala vuxenutbildningen i kommunen. Det kan till exempel handla om inskrivningsrutiner, kursstarter och hur studier i sfi kan kombineras med övrig vuxenutbildning.

Utbildning i svenska för invandrare (sfi)

Sfi ska ge vuxna invandrare grundläggande kunskaper i svenska språket. Utbildningen syftar också till att ge de personer som saknar grundläggande läs- och skrivfärdigheter möjlighet att öva upp dessa. Utbildningen får ske på elevens modersmål eller något annat språk som eleven behärskar.³⁹

Nyanlända personer som är folkbokförda i Sverige har rätt till sfi.⁴⁰ Utbildningen ska finnas tillgänglig så snart som möjligt efter att personens rätt till sfi har inträtt. Om det inte finns särskilda skäl ska utbildningen kunna påbörjas inom tre månader efter folkbokföringsdatum.⁴¹ Varje kommun ska aktivt verka för att de som omfattas av lagen om etableringsinsatser kan påbörja sfi inom en månad från det att de har anmält sig till utbildningen hos kommunen.⁴²

Varje kommun ska också aktivt verka för att

nå dem som har rätt till sfi och motivera dem att delta i utbildningen.⁴³ Sfi ska kunna kombineras med förvärvsarbete, arbetslivsorientering, validerande insatser, praktik eller annan utbildning.⁴⁴ Sfi-utbildning ska bedrivas kontinuerligt under hela året.⁴⁵ För varje studerande ska det finnas en individuell studieplan.

Kommunerna har rätt till statlig ersättning från Migrationsverket för utbildning i svenska för invandrare (sfi) till de som fått uppehållstillstånd och bor kvar i Migrationsverkets anläggningsboenden.⁴⁶

Rekommendationer

Den lokala överenskommelsen bör innehålla:

- En beskrivning av sfi-verksamheten i kommunen. Det kan till exempel handla om vilka studieinriktningar som erbjuds, inskrivningsrutiner, kursstarter och hur studier i sfi kan kombineras med övrig vuxenutbildning.
- Information om hur samverkan ska ske mellan anordnare av sfi, Arbetsförmedlingen och eventuellt andra aktörer när det gäller uppföljning, förändringar i studie- och/eller etableringsplanen eller annat som påverkar sfi-studierna.

Studie- och yrkesvägledning

För att alla personer som går i svenska skolan ska kunna få vägledningen inför val av utbildning eller yrke, ska elever i alla skolformer utom förskola och förskoleklass ha tillgång till personal som har kunskap inom vägledning. Rätten till studie- och yrkesvägledning gäller även de personer som tänker påbörja en utbildning.⁴⁷

³⁸ 20 kap. 16-17 §§ skollagen (2010:800)

³⁹ 20 kap. 4 § tredje stycket skollagen (2010:800)

⁴⁰ 20 kap. 31 § Skollagen (2010:800) anger att individen måste vara bosatt i landet och med det avses enligt 29 kap 2 § första stycket att individen är folkbokförd

⁴¹ 20 kap. 29 § tredje stycket skollagen (2010:800).

⁴² 20 kap. 29 § tredje stycket skollagen (2010:800).

⁴³ 20 kap. 29 § första stycket skollagen (2010:800).

⁴⁴ 20 kap. 25-26 §§ skollagen (2010:800)

⁴⁵ 2 kap 25 § Förordningen (2011:1108) om vuxenutbildning..

⁴⁶ Förordning (2014:946) om statlig ersättning för utbildning i svenska för invandrare som ges till vissa utlänningar i Migrationsverkets anläggningsboenden.

⁴⁷ 2 kap. 29 § skollagen

Rekommendationer

Den lokala överenskommelsen bör innehålla:

- Information om studie- och yrkesvägledningen i kommunen.

Samhällsorientering

Fakta

Kommunen ska erbjuda samhällsorientering till de som omfattas av lagen om etableringsinsatser samt vissa andra nyanlända.⁴⁸ För den som omfattas av lagen om etableringsinsatser ska utbildningen finnas tillgänglig så snart som möjligt efter att etableringsplanen har upprättats. För andra nyanlända ska samhällsorienteringen påbörjas så snart som möjligt efter att den nyanlände har folkbokförts i kommunen.⁴⁹ Samhällsorientering ska omfatta minst 60 timmar och normalt vara avslutad inom ett år från det att etableringsplanen har upprättats eller, för den som inte har en etableringsplan, inom ett år från att samhällsorienteringen påbörjats.⁵⁰

Rekommendationer

Den lokala överenskommelsen bör innehålla:

- En beskrivning av samhällsorienteringen i kommunen. Det kan till exempel handla om anordnare, anmälningsrutiner, kursstarter och uppföljning av närvaron.
- Information om hur samverkan ska ske mellan anordnare av samhällsorienteringen, Arbetsförmedlingen och eventuellt andra aktörer när det gäller koordinering av olika insatser i etableringsplanen eller annat som påverkar förutsättningarna för deltagandet i samhällsorientering.

Aktiviteter för att underlätta och påskynda etablering i arbetslivet

Fakta

Utöver sfi och samhällsorientering ska en etableringsplan bestå av aktiviteter som kan underlätta och påskynda personens etablering på arbetsmarknaden.⁵¹

Arbetsförberedande insatser kan dels vara insatser som Arbetsförmedlingen erbjuder via arbetsmarknadspolitiska program⁵², dels insatser som ingår i Arbetsförmedlingens tjänster⁵³.

Insatserna kan också vara sådana som erbjuds av kommun, landsting och idéburna organisationer såsom kommunal vuxenutbildning, hälsofrämjande och förebyggande aktiviteter, friskvårdsaktiviteter, sociala aktiviteter och föreningsaktiviteter. Arbetsförberedande insatser kan även vara medicinsk rehabilitering via hälso- och sjukvården eller social rehabilitering via kommunen.

Rekommendationer

Den lokala överenskommelsen bör innehålla:

- Vilka möjligheter det finns att utveckla och anpassa insatser för personer och grupper med behov av särskilda aktiviteter, till exempel personer med sjukdom eller funktionsnedsättning.
- Information om rutiner för praktikplatser, instegsjobb och arbetsträningsplatser för målgruppen. Det kan handla om vilka platser som finns tillgängliga för praktik för målgruppen hos olika aktörer, hur anskaffning och samordning av praktikplatser ska ske med mera.
- Information om hur parterna kan kartlägga de eventuella hinder som finns för att insatserna ska vara tillgängliga för personer med sjukdom eller funktionsnedsättning.

⁴⁸ 5 § Lag (2013:156) om samhällsorientering för vissa nyanlända invandrare och 1-3 §§ lag (2013:156) om samhällsorientering för vissa nyanlända invandrare.

⁴⁹ 4 § förordning (2010:1138) om samhällsorientering för vissa nyanlända invandrare och 4 § lag (2013:156) om samhällsorientering för vissa nyanlända invandrare.

⁵⁰ 4 § Förordningen (2010:1138) om samhällsorientering för vissa nyanlända invandrare.

⁵¹ 7 § Lagen (2010:197) om etableringsinsatser för vissa nyanlända invandrare.

⁵² Förordningen (2000:634) om arbetsmarknadspolitiska program samt Förordningen (2000:630) om särskilda insatser för personer med funktionsnedsättning som medför nedsatt arbetsförmåga.

⁵³ Söka arbete, förbättra ditt arbetssökande, vägledning till arbete, utbildning till arbete, klargöra dina arbetsförutsättningar, anpassa din arbetssituation samt arbetsförberedande insatser.

Rehabilitering

Fakta

Deltagare med en etableringsplan har, vid behov, rätt till medicinsk, social och arbetslivsinriktad rehabilitering. De rehabiliterande insatserna ska bidra till att deltagarens prestations- eller arbetsförmåga ska öka.⁵⁴ Den som på grund av sjukdom eller funktionsnedsättning inte kan medverka i etableringsplanens aktiviteter under motsvarande 25 procent av heltid har inte rätt till en etableringsplan. För att klargöra deltagarens förutsättningar för arbete och studier i etableringsplanen behöver parterna i en del fall samarbeta. Arbetsförmedlingen kartlägger deltagarens resurser och behov. Om personen har en sjukdom eller funktionsnedsättning och är i behov av rehabiliterande insatser ska Arbetsförmedlingen fastställa omfattning och innehåll i samråd med deltagaren, vårdgivare och kommun.

Försäkringskassan har samordningsansvar för rehabiliterande insatser hos en deltagare som har en nedsatt arbetsförmåga på grund av sjukdom.⁵⁵ Det som avgör om Försäkringskassan ska samordna rehabiliteringsinsatser är om arbetsförmågan är nedsatt på grund av sjukdom och om det

finns ett behov av att samordna insatser hos olika aktörer.⁵⁶ Kommunen ansvarar för insatser av social karaktär.⁵⁷ Arbetsförmedlingen ansvarar för arbetslivsinriktad rehabilitering i form av vägledning, utredande, rehabiliterande eller arbetsförberedande insatser.⁵⁸ Landstinget har som regel ansvar för att erbjuda medicinsk rehabilitering, habilitering och hjälpmedel för personer med funktionsnedsättning.⁵⁹

Rekommendationer

Den lokala överenskommelsen bör innehålla:

- Information om vilket forum för samverkan parterna lokalt ska eller kan använda för att deltagaren i tid ska erbjudas rehabilitering från rätt part.
- En beskrivning över hur samverkan mellan parterna lokalt ska ske.
- Information om hur rehabiliteringsinsatser ska samordnas med övriga insatser i etableringsplanen.
- Information om förutsättningar och rutiner för hur parterna anmäler till och följer upp ärenden i samverkan.

⁵⁴ Prop. 2009/10:60 Nyanlända invandrades arbetsmarknadsetablering – egenansvar med professionellt stöd sid. 65.

⁵⁵ 30 kap 8-11 §§ Socialförsäkringsbalken (2010:110).

⁵⁶ 29 kap 2 § Socialförsäkringsbalken (2010:110).

⁵⁷ 2 kap. 1 § socialtjänstlagen (2001:453)

⁵⁸ Förordningen (2000:628) om den arbetsmarknadspolitiska verksamheten, Förordningen (2000:630) om särskilda insatser för personer med funktionshinder samt Förordningen (2007:1030) med instruktion för arbetsförmedlingen.

⁵⁹ Hälso- och sjukvårdslagen (1982:763).

KAPITEL 4.

Försörjning

Bistånd enligt lagen (1994:137) om mottagande av asylsökande (LMA)

Fakta

Dagersättning enligt LMA betalas ut till de personer som är inskrivna vid någon av Migrationsverkets mottagningsenheter. Det gäller både de som bor på anläggningsboende och de som bor i eget boende och som saknar egna medel. De som är inskrivna vid anläggningsboende har rätt till bistånd efter det att de har beviljats uppehållstillstånd om de inte anvisats eller kunnat utnyttja en anvisad plats i en kommun. Personer som bor i eget boende har rätt till bistånd under en månad från den dag de har beviljats uppehållstillstånd.⁶⁰

Etableringsersättning, tilläggsförmåner och ersättning för resor

Fakta

Etableringsersättning

Etableringsersättningen är individuell och påverkas inte av inkomster som övriga i hushållet har. Ersättningen betalas ut i efterskott och ska täcka skäligen levnadsomkostnader.⁶¹ Arbetsförmedlingen beslutar om ersättningen och Försäkringskassan ansvarar för utbetalningen. Etableringsersättning lämnas för deltagande i etableringsplan som motsvarar heltid, 75, 50 eller 25 procent. Ersättningen kan sänkas eller rätt till ersättning upphöra helt om personen inte deltar i insatser enligt etableringsplanen eller tackar nej till ett arbete. Vid sammanhängande sjukdom kan ersättningen betalas ut maximalt under 30 dagar.⁶²

Tilläggsförmåner

En person som deltar i aktiviteter i etableringsplanen har rätt till etableringsersättning och under vissa förutsättningar även tilläggsförmånerna

etableringstillägg eller bostadsersättning om hen ansöker om dem. Det finns inget krav på försäkringstillhörighet via bosättning eller arbete för att ha rätt till någon av tilläggsförmånerna. Personen kan inte få etableringstillägg och bostadsersättning för samma tid, eftersom villkoren för rätten till de olika tilläggsförmånerna skiljer sig åt. En person som har rätt till etableringsersättning men inte får någon utbetalning, kan ändå ha rätt till etableringstillägg eller bostadsersättning. Försäkringskassan beslutar om och betalar ut tilläggsförmånerna. Under etableringssamtalet ska Arbetsförmedlingen informera deltagare om etableringsersättningen och tilläggsförmånerna samt vid behov hjälpa till att ansöka om dessa.⁶³

Ersättning för resor

Deltagare med etableringsplan kan i vissa fall ha rätt till ersättning för resor för att kunna delta i etableringsaktiviteter. Arbetsförmedlingen lämnar ersättning för resa till etableringssamtal⁶⁴, sfi, samhällsorientering och Arbetsförmedlingens programaktiviteter.⁶⁵ I vissa fall reduceras ersättningen med en egenavgift beroende på vilken typ av resa som är beviljad.

Personer med uppehållstillstånd som bor kvar på anläggningsboende och studerar sfi kan ansöka om särskilt bidrag för resekostnader hos Migrationsverket.⁶⁶

Månadsredovisning och frånvarorapportering

Fakta

De personer som har etableringsersättning ska varje månad lämna in en redovisning till Arbetsförmedlingen för att få sin ersättning och tilläggsförmåner utbetalda.⁶⁷ Redovisningen är en frånvarorapportering där deltagaren och anordnarna

⁶⁰ 8 § andra och tredje stycket LMA

⁶¹ Prop. 2009/10:60 Nyanlända invandrades arbetsmarknadsetablering – egenansvar med professionellt stöd sid 103.

⁶² Förordningen (2010:407) om ersättning till vissa nyanlända invandrare.

⁶³ Förordningen (2010:407) om ersättning till vissa nyanlända invandrare.

⁶⁴ Arbetsförmedlingens interna instruktion (Arbetsförmedlingen II 8/2011). Arbetsförmedlingen sa 2015-02-25 upp samtliga avtal med lotsföretag. Därefter löper en uppsägningsperiod på tre månader, vilket innebär att det kommer att finnas personer som har en lots fram till den 15 maj 2015.

⁶⁵ Förordningen (2000:634) om arbetsmarknadspolitiska program.

⁶⁶ Individuell prövning av rätt till särskilt bidrag enligt 18 § LMA

⁶⁷ Arbetsförmedlingens föreskrifter (AFFS 2010:3) om etableringsersättning.

avrapporterar eventuell frånvaro under månaden som gått.

Den som är anordnare av aktiviteter är skyldig att lämna uppgifter om frånvaro till Arbetsförmedlingen.⁶⁸ Arbetsförmedlingen ska informera anordnare om detta krav.

Ekonomiskt bistånd

Fakta

Nyanlända personer har samma rätt som övriga invånare att ansöka ekonomiskt bistånd från kommunen. Vistelsekommunen ansvarar för stöd och hjälp, men om det står klart att en annan kommun är ansvarig, t.ex. om den enskilde är bosatt i en annan kommun än vistelsekommunen, är vistelsekommunens ansvar begränsat till akuta situationer.⁶⁹

Det kan uppstå ett ”glapp” mellan den tidpunkt då rätten till ersättning enligt LMA upphör och första utbetalningen av full etableringsersättning. Om den nyanlände vänder sig till kommunen med en ansökan om ekonomiskt bistånd är kommunen skyldig att pröva rätten till ekonomiskt bistånd. Kommunerna ersätts med schablonbelopp från Migrationsverket för kostnader för initialt ekonomiskt bistånd.⁷⁰

Rekommendationer

Den lokala överenskommelsen bör innehålla:

- En beskrivning av rutiner när en individ har behov av ersättning i glappet. Rutinerna bör bland annat beskriva vad som gäller i de fall personer som söker försörjningsstöd saknar bankkonto och/eller giltig legitimation.

Socialförsäkringsförmåner

Fakta

Försäkringskassan hanterar socialförsäkringsförmåner⁷¹ såsom barnbidrag, bostadsbidrag, föräldrapenning, underhållsstöd, vårdbidrag, handikappersättning, assistansersättning, äldre försörjningsstöd, sjukpenning, samordning av rehabiliteringsåtgärder, aktivitetsersättning, sjukersättning och tandvårdsstöd.

Bedömningen om en person omfattas av socialförsäkringen sker genom en prövning av försäkringstillhörighet hos Försäkringskassan. Prövningen görs i samband med ansökan om en förmån.

Försäkringskassan har en flerspråkig tjänst där nyanlända, via Försäkringskassans hemsida, kan boka tid för ett samtal och sedan blir uppringd.⁷²

Rekommendationer

Den lokala överenskommelsen bör innehålla:

- En beskrivning av hur nyanlända får kännedom om och kan ta del av Försäkringskassans service och socialförsäkringsförmåner även i de fall Försäkringskassan inte är lokalt representerad.

⁶⁸ 16 § Lagen (2010:197) om etableringsinsatser för vissa nyanlända invandrare samt 3 kap 10 § Förordningen (2010:407) om ersättning till vissa nyanlända invandrare.

⁶⁹ 2 a kap. 1-2 §§ socialtjänstlagen (2001:453).

⁷⁰ 15-17 §§ förordningen (2010:1122) om statlig ersättning för insatser för vissa utlänningar

⁷¹ Socialförsäkringsbalken (2010:110).

⁷² <https://www.forsakringskassan.se/sprak> (hämtad 2016-08-17)

KAPITEL 5.

Övrigt

Förskola, fritidshem och skola

Fakta

Kommunerna ska erbjuda förskola till barn från ett års ålder när föräldrar arbetar eller studerar eller om barnet har ett eget behov på grund av familjens situation i övrigt.⁷³ Nyanlända barn har rätt till plats på förskola på samma villkor som övriga barn.⁷⁴ Deltagare med etableringsinsatser är likställda med arbetande och studerande.⁷⁵

När vårdnadshavare har anmält önskemål om förskola med offentlig huvudman ska kommunen erbjuda barnet förskola inom fyra månader.⁷⁶

Barn som är bosatta i Sverige har skolplikt i grundskola.⁷⁷ Det är den kommun där eleven är folkbokförd som ansvarar för att eleven fullgör sin skolplikt.

Rekommendationer

Den lokala överenskommelsen bör innehålla:

- Rutiner för anmälan till förskola, skola och fritidshem.

Nyanlända i åldern 18-20 år utan föräldrar i Sverige

Fakta

Rätten till etableringsplan gäller personer som har fyllt 20 år men inte 65 år. Syftet med den nedre åldersgränsen är att ungdomar ska ges möjlighet till utbildning inom gymnasieskolan.⁷⁸ Det finns dock ett undantag för ungdomar som saknar föräldrar i landet och som har fyllt 18 men inte 20 år innan datum för uppehållstillstånd. Dessa ungdomar har rätt att få en etableringsplan

förutsatt att de inte studerar på gymnasiet.⁷⁹

Migrationsverket ersätter kommuner för försörjningsstöd som betalas ut till unga som har fyllt 18 men inte 21 år och som saknar föräldrar i landet samt går i gymnasieskola. En förutsättning är att försörjningsstödet har betalats ut enligt 4 kap 1 § i socialtjänstlagen och den unge inte är föremål för vård i annat hem än deras eget enligt socialtjänstlagen eller lagen (1990:52) med särskilda bestämmelser om vård av unga.⁸⁰

Rekommendationer

Den lokala överenskommelsen bör innehålla:

- Rutiner för de fall en ungdom avbryter sin gymnasieutbildning för att istället få en etableringsplan.

Föräldralediga

Fakta

Etableringsersättning får inte betalas ut för samma tid som personen uppbär föräldrapenning.⁸¹ Föräldraledighet på deltid kan dock kombineras med andra aktiviteter i en etableringsplan.⁸² Arbetsförmedlingen ska informera om att etableringsersättningen kommer minska i de fall personen haft föräldrapenning på grund- eller lägstanivå för del av samma dag som personen haft aktiviteter i sin etableringsplan. Föräldraledighet på heltid som överstiger 30 dagar är överhoppningsbar tid i etableringsplanen under maximalt 12 månader. Föräldraledighet på 25 procent är överhoppningsbar tid i etableringsplanen under maximalt 8 månader.

⁷³ 8 kap 5 § Skollagen (2010:800).

⁷⁴ Skollagen kap 8 § 3.

⁷⁵ Sfi-studerande faller under huvudregeln i 8 kap. 5 § skollagen. Se även Prop. 2009/10:165 Den nya skollagen – för kunskap, valfrihet och trygghet sid 348.

⁷⁶ 8 kap 14 § Skollagen (2010:800).

⁷⁷ 7 kap 2 § Skollagen (2010:800).

⁷⁸ Prop. 2009/10:60 Nyanlända invandrades arbetsmarknadsetablering – egenansvar med professionellt stöd sid 45.

⁷⁹ 2b och 6 § Lagen (2010:197) om etableringsinsatser för vissa nyanlända invandrare.

⁸⁰ 20 § Förordningen (2010:1122) om statlig ersättning för insatser för vissa utlänningar.

⁸¹ 2 kap 4 § Förordningen (2010:407) om ersättning till vissa nyanlända invandrare.

⁸² 5 § Förordningen (2010:409) om etableringssamtal och etableringsinsatser för vissa nyanlända invandrare.

Rekommendationer

Den lokala överenskommelsen bör innehålla:

- En beskrivning av hur parterna kan arbeta för att båda föräldrarna ges likvärdiga möjligheter att delta i etableringsinsatser kombinerat med föräldraledighet.

Socialt stöd

Med socialt stöd avses vissa frågor som bland annat kan röra försörjning, bosättning, vård, migrationsfrågor samt hjälp med att förstå innebörden av olika besked som målgruppen har mottagit från myndigheter och kommuner.

Rekommendationer

Den lokala överenskommelsen bör innehålla:

- En beskrivning av socialt stöd som erbjuds nyanlända av olika myndigheter och organisationer genom medborgarkontor eller likande. Det kan till exempel handla om vägledning och stöd i frågor som rör kontakt med sjukvården, posthantering och familjeåterförening.

Insatser efter slutförd etableringsperiod

Fakta

Rätten till etableringsplan upphör normalt efter 24 månader. Efter etableringsperioden har personen rätt att vara inskriven som arbetssökande på Arbetsförmedlingen och ta del av generella insatser. De personer som lämnar etableringen och ännu inte har etablerats på arbetsmarknaden kommer, förutsatt att de uppfyller villkoren, att ingå i jobb- och utvecklingsgarantin eller jobbgarantin för ungdomar.

Personen kan ha rätt att fortsätta läsa sfi efter slutförd etableringsperiod om hen saknar grundläggande kunskaper i svenska språket. Rätten att läsa kommunal vuxenutbildning på grundläggande och gymnasial nivå samt särskild utbildning för vuxna är reglerad på samma sätt som för övriga invånare.⁸³

Rekommendationer

Den lokala överenskommelsen bör innehålla:

- En beskrivning rutiner när personer lämnar etableringen och har behov av fortsatta insatser från Arbetsförmedlingen, vuxenutbildningen, försörjningsstöd eller andra insatser.

⁸³ 20 kap. 11 §, 20 § och 31 § och 21 kap. 11 § och 16 §.

Bilaga 1

Här kan ni lägga in logotyper från samtliga medverkande parter i den lokala överenskommelsen.

Medverkande parters underskrifter

Datum för upprättande/revidering

Datum för nästa revidering

Syfte och mål för samarbetet

Här beskriver parterna syfte och mål för samarbetet. Beskriv hur organiseringen för arbetet med att ta den lokala överenskommelsen har sett ut.

Avgränsningar

Beskriv vilken/vilka målgruppen lokala överenskommelsen omfattar.

Parternas åtagande/roll

Beskriv vad varje part ansvarar för, med utgångspunkt i nedanstående kapitel.

Kapitel Mottagning

- Asyltid
- Etableringssamtal och upprättande av etableringsplan
- Bosättning och andra bostadsfrågor
- Praktisk hjälp vid bosättning
- Hälsoundersökningar

Kapitel Etableringsaktiviteter

- Etableringsplan
- Vuxenutbildning/kommunal vuxenutbildning
- Samhällsorientering
- Aktiviteter för att underlätta och påskynda etablering i arbetslivet
- Rehabilitering

Kapitel Försörjning

- Bistånd enligt lagen om mottagande av asylsökande (LMA)
- Etableringsersättning, tilläggförmåner och ersättning för resor
- Månadsredovisning och frånvarorapportering
- Ekonomiskt bistånd
- Socialförsäkringsförmåner

Kapitel Övrigt

- Förskola, fritidshem och skola
- Nyanlända 18–19 åringar utan föräldrar i Sverige
- Föräldralediga
- Socialt stöd
- Insatser efter slutförd etableringsperiod

Bilaga 2 Jämställdhetsintegrering av etableringsarbetet

Denna bilaga innehåller exempel på metod och konkreta frågor som kan användas av parterna i den lokala överenskommelsen för att påbörja en process med att jämställdhetsintegrera verksamheter i etableringen. Metoden utgår från fyra steg: kartläggning, analys, åtgärder och uppföljning.

Steg 1: kartläggning

Första steget för att förbättra möjligheterna till en etablering på lika villkor är att kartlägga etableringen utifrån ett könsperspektiv. Kartläggningen ska ge en bild av *vem som får vad utifrån sina förutsättningar och på vilka villkor i etableringen* och hjälpa till att identifiera områden där oskäliga könsskillnader finns som bör föranleda analys och åtgärder. Två aspekter som bör kartläggas är representation och resurser.

Representation

Hur många kvinnor/flickor och hur många män/pojkar? Svaren ska ge en bild av könsfördelningen i verksamheten/området. Exempel på frågor som kan ställas kring representation:

- Hur många kvinnor/män har en etableringsplan i kommun x?
- Hur många kvinnor/män har en etableringsplan på deltid (som inte motsvarar 100 %)?
- Hur många kvinnor/män studerar på de olika studievägarna på sfi?
- Hur många kvinnor/män är föräldralediga?
- Hur många kvinnor/män har erbjudits/genomfört en hälsoundersökning?
- Hur många kvinnor/män ansöker och beviljas ekonomiskt bistånd i glappet?
- Hur många kvinnor/män är sjukskrivna (hur många sjukskrivningsdagar har kvinnor/män?)

Resurser – vem får vad?

Med kunskap om könsfördelningen i verksamheten påbörjas kartläggningen av hur verksamhetens resurser fördelas mellan kvinnor och män. Resurser kan exempelvis vara pengar, tid, rum/lokaler, information och insatser. Exempel på

frågor som kan användas för att mäta resursfördelningen mellan kvinnor och män:

- Hur mycket information (tid, timmar) får kvinnor respektive män om ekonomi/insatser m.m.?
- Hur många etableringssamtal (timmar) får kvinnor och män?
- Vilka aktiviteter har kvinnor och män i sin etableringsplan (arbetsmarknadsutbildningar, instegsjobb, validering, praktik, samhällsorientering, komvuxkurser osv)?
- Vad kostar aktiviteterna som kvinnor och män deltar i?
- Vilka arbetsplatser gör kvinnor och män praktik på?
- Eventuella hjälpmedel/utrustning som män och kvinnor har tillgång till (datorer m.m.)?

Tänk på att:

- För att enkelt och snabbt kunna genomföra olika typer av kartläggningar behöver kommuner, myndigheter, utbildningsordnare osv. se över sina statistikrutiner och säkerställa att könsuppdelad statistik finns att tillgå. Viss statistik kan finnas tillgänglig via officiella kanaler.
- Kartläggningar är en färskvara och bör uppdateras/genomföras regelbundet.

Steg 2: analys

Med utgångspunkt från resultatet av kartläggningen bör en analys genomföras av *varför representation och resursfördelning mellan könen ser ut som de gör*. Analysarbetet är en hjälp att ringa in vilka områden/problem där åtgärder kan vidtas på lokal nivå. Några exempel på frågor och

perspektiv som kan beaktas under analysarbetet:

- Varför är det fler män/kvinnor som har praktik osv under etableringstiden? Vilka faktorer spelar in?
- Vilka insatser får kvinnor respektive män?
- Vad beror det på att fler kvinnor/män har en etableringsplan på deltid?
- Hur skiljer sig förväntningar på kvinnor och män när det gäller val av utbildning, sysselsättning och karriär?
- Uppmärksammas kvinnors/mäns behov i högre utsträckning? Varför?
- Vilka normer och föreställningar finns som påverkar den information män och kvinnor får om ekonomi, föräldraledighet, insatser osv?
- Uppmuntras föräldraledighet för kvinnor och män? Hur?
- Vilka föreställningar finns när det gäller kvinnors och mäns behov av stöd?
- På vilka villkor får kvinnor och män vara med och påverka innehållet i etableringsplanen/ verksamheten?

Steg 3: åtgärder

Vilka åtgärder bör och kan vidtas för att minska oskäliga skillnader mellan kvinnor och män utifrån kartläggnings- och analysarbetet? Åtgär-

der, som kan vara av direkt eller mer långsiktig karaktär, kan t.ex. handla om:

- Schemaläggning av insatser för att möjliggöra att kvinnor och män kan delta (utifrån barnomsorgstider m.m.)
- Särskilda rekryteringsinsatser av under-representerat kön till olika utbildningar och insatser
- Översyn av informationsinsatser och informationsmaterial till nyanlända utifrån ett jämställdhetsperspektiv
- Distansundervisning som ett sätt att möjliggöra för föräldralediga m.fl. att kunna delta i vissa insatser
- Utbildningsinsatser i jämställdhetsintegration och normkritik för personer som arbetar med olika delar av etableringen
- Mål för arbetet. Alla aktörer i den lokala överenskommelsen tar fram organisations-specifika och gemensamma mål kring jämställdhetsarbetet

Steg 4: uppföljning

De planerade åtgärderna bör följas upp regelbundet:

- Blev åtgärderna genomförda?
- Hur blev utfallet? Ledde åtgärderna till en minskning av oskäliga könsskillnader?
- Vilka eventuella nya åtgärder behövs?

Metodstöd

Metodstödet ska vägleda de lokala parterna i arbetet med att ta fram lokala överenskommelser. Metodstödet tar upp områden som samverkande parter bör beakta vid upprättandet av en överenskommelse.